

El Balneari de Cardó, patrimoni a recuperar

Al Congrés de Diputats es feu cèlebre la frase de Joan Tardà (ERC): “Algu ho havia de dir!”. A les Terres de l'Ebre, que no estan per tanta literatura (tot i que n'hi ha, i de molt bona), prefereixen anar per *faena* i són més partidaris de fer saber que “Algu ho havia de fer!”.

És el cas d'uns ciutadans, com Josep M. Escoda, nat a Casp (Baix Aragó), el 1964, habitant de Móra d'Ebre —on dirigeix una important companyia d'assegurances—, que es va proposar, i després de deu anys està a punt d'aconseguir-ho, restaurar el conjunt arquitectònic i natural de l'antic monestir carmelita (1617-1835) i Balneari de Cardó (1872-1967), al Baix Ebre.

La base de l'acord —que aviat s'anunciarà, entre Cardó Patrimoni Natural SL, que presideix Escoda, i els propietaris de l'antic Balneari, la família Pascual, representada sobretot per Sònia, filla del fundador de Leche Pascual, Tomàs— es fonamenta en un conveni de col·laboració mútua, per fases, en tractar-se d'una obra d'envergadura, en funció de les quals

aniran aportant capital, ampliat amb possibles subscripcions populars i de les administracions públiques, amb la finalitat, al final del procés de restauració, que l'Hotel-Balneari renovat i el conjunt de les 500 hectàrees de zona de muntanya adjacents (amb importants elements com ermites, fonts i camins) passin a ser gestionades, progressivament, per una societat mixta que dinamitzi l'indret, amb participació d'entitats i organismes del mateix territori (les comarques de la Ribera d'Ebre i el Baix Ebre) on està instal·lada aquesta “joia de l'arquitectura i de la natura que és Cardó”, com reconeix Josep M. Escoda.

Feia anys que esperàvem aquesta notícia que dona esperances al renaixement definitiu del fabulós espai natural, patrimonial, saludable, cultural i espiritual de la serra de Cardó, abandonat com a balneari fa seixanta anys, i explotat després com a planta embotelladora d'aigua per la companyia Leche Pascual.

Amb la crisi econòmica de 2008, que tantes empreses s'emportà, i la mort del fundador del grup, Tomàs

Pascual, el projecte de restauració que havia iniciat l'empresa cap a l'any 2006 va quedar aturat, i va ser en aquest context que va sorgir, el 2013, el projecte “Reneix Cardó”, una iniciativa privada —amb visió territorial i de preservació patrimonial— formada per un conjunt ciutadà excursionista i ciclista de Móra d'Ebre i comarca, encapçalat per Josep M. Escoda, Lluís Balcells, Carles Loscos, i el traspassat Jordi Monclús (exalcalde de Benifallet, al terme del qual pertany Cardó), amb uns inicials suports polítics institucionals i de petits o mitjans inversors.

No podien permetre que s'acabessin d'ensorrar el conjunt d'edificis de Cardó, que les fonts deixessin de rajar, que les ermites es degradessin més, que els camins es perdessin o que uns boscos sense cura facilitessin incendis com en diverses ocasions.

Ara sembla que les condicions són posades perquè tot aquest patrimoni pugui ser restaurat, sobretot a partir de l'entesa entre les parts que signaran el contracte de col·laboració i, també, amb el suport que suposarà

un finançament substancial, provinent del Fons de Transició Nuclear, a l'Associació Naturalista L'Aube, de Móra la Nova, destinat a la gestió forestal de la Vall de Cardó, amb neteja del sotabosc i recuperació de la ramaderia extensiva.

La història i la natura de Cardó han estat estudiats darrerament en llibres: *Caminant per la Serra de Cardó*, de Rafael López-Monné, 2017; *El Balneari de Cardó, el passat d'un somni*, de Laura Tienda i Albert Curto, 2018, i *Balneari de Cardó. Records, imatges i altres*, de Pere Alcoverro, 2024.

Gràcies a Josep M. Escoda he pogut passejar per Cardó, només pels voltants, sense poder entrar en els edificis amb el teulat enfonsat. Però, mirant fotografies dels temps d'esplendor, amb aquells espais tan nets i ordenats, amb el personal que circulava per allí, benestants que venien de les ciutats (empresaris, poetes, músics, artistes i eclesiàstics) i aquells que els servien, gent de totes condicions i

Xavier Garcia
escriptor

oficis que venien dels pobles dels voltants (Benifallet, Rasquera, Tivenys, Móra o Tortosa), m'agafa la nostàlgia del que es va perdre.

Però queda la història escrita, també, del que allí es va patir, sobretot en temps de guerra, quan Cardó es va convertir en hospital, amb els ferits de la Batalla de l'Ebre, entre els quals Avel·lí Artís-Gener (Tísner), tinent coronel de l'Exèrcit de la República, dibuixant i novel·lista, recordat company. Signe d'esperança, en algun moment dels seus inicis artístics, una veu ressonà entre les muntanyes, per aquelles valls. Era la de Montserrat Caballé. Ara només caldria la nova cançó mística de Rosalía.